

Redovisning av uppdrag om översyn av timplanen för grundskolan och motsvarande skolformer

U2020/00527/S

Enligt uppdrag i regleringsbrev till Skolverket (U2020/00527/S) om översyn av timplaner ska Skolverket redovisa förslag till ändringar i timplaner för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt redovisa åtgärder för att fler elever ska läsa språk utöver svenska och engelska. Uppdraget redovisas senast den 31 mars 2021.

Till redovisningen hör följande bilagor:

Bilaga 1: Författningsförslag skollagen (2010:800)

Bilaga 2: Författningsförslag skolförordningen (2011:185)

Bilaga 3: Författningsförslag timplaner

Sammanfattning

Översyn av timplaner

Skolverket har genomfört en översyn av timplanerna för grundskolan, specialskolan, sameskolan och grundsärskolan. Myndigheten föreslår en omfördelning av tid som avser att lösa problemet med att vissa ämnen i sina kursplaner har ett mer omfattande centralt innehåll än vad som är rimligt med hänsyn till den minsta garanterade undervisningstiden i ämnet och stadiet. I uppdraget ingår att särskilt beakta hur tiden för elevens val kan användas när det gäller omfördelning av tid. Skolverket föreslår att elevens val avskaffas och att denna tid omfördelas till ämnen och stadier där det finns behov av mer reglerad undervisningstid. På så sätt skapas en bättre balans mellan centralt innehåll och undervisningstid i skolans ämnen och ämnesområden. Förslaget innebär att timmar fördelas till de samhällsorienterande och de naturorienterande ämnena, samt i viss mån även till de så kallade praktisk-estetiska ämnena. Förslag till reviderade timplaner för grundskolan, specialskolan, sameskolan och grundsärskolan presenteras i bilaga 3.

Elevens val

I analysen av konsekvenser av att elevens val tas bort konstaterar Skolverket att den verksamhet som bedrivs på skolorna är mycket skiftande och av olika kvalitet. Även om det finns många exempel på att elevens val fungerar väl, har såväl huvudmän som rektorer i kontakter med Skolverket ställt sig positiva till att elevens val försvinner. Det kommer även fortsättningsvis finnas goda möjligheter för skolor som erbjuder profilklasser att omfördela tid till profilämnena inom ramen för skolans val. Med ett borttagande av elevens val försvinner möjligheten att läsa ytterligare ett nybörjarspråk i grundskolan. Skolverket föreslår därför att möjligheten för skolor att anordna undervisning i ett nybörjarspråk kvarstår inom ramen för skolans val. Förslaget innebär också att möjligheten att anordna modersmålsundervisning inom elevens val försvinner. Denna möjlighet är lite använd och Skolverket bedömer att ett borttagande av elevens val skulle få endast marginella konsekvenser.

Språk

Skolverket föreslår också åtgärder för att fler elever ska läsa ett språk utöver svenska och engelska. Språkvalet i grundskolan och sameskolan föreslås få färre valalternativ i och med att möjligheten att välja ytterligare tid i svenska, svenska som andraspråk och engelska tas bort. I stället föreslås ett valalternativ som ger nyanlända elever som inte läst engelska när de börjar årskurs 6 eller senare nybörjarundervisning i språket. I specialskolan föreslås dock alternativen svenska, svenska som andraspråk och engelska bli kvar. Det vore även önskvärt att det

öppnas en möjlighet för elever i grundsärskolan att läsa moderna språk. Skolverket stödjer förslag på att en minsta garanterad undervisningstid införs i ämnet modersmål. Vidare föreslår Skolverket att en nationell språkstrategi utarbetas där riktlinjer för hur den övergripande målsättningen om språkkunskaper i minst två språk utöver modersmålet kan förverkligas i samhället. För gymnasieskolans utbildningar finns en rad hinder, såväl praktiska som ekonomiska, för ett brett och varierat utbud av språkkurser på olika nivåer. Strategin kan även ta upp hur gymnasieskolan och vuxenutbildningen på ett effektivt sätt kan bygga vidare de kunskaper som elever inhämtat i grundskolan eller motsvarande skolformer. Vidare påpekar Skolverket att det finns möjligheter att göra en översyn av gymnasieelevernas möjligheter och krav på att läsa moderna språk.

Förslag till författningsändringar rörande elevens val, skolans val och språkval presenteras i bilaga 1 och 2.

Innehåll

Sammanfattning	1
1. Bakgrund	4
1.1 Uppdraget	4
1.2 Avgränsningar	4
2. Arbetsprocess	7
3. Nulägesanalys – användningen av elevens val	9
3.1 Elevens val i timmar	9
3.2 Moderna språk	10
3.3 Modersmål	13
3.4 Profilskolor och profilklasser	13
3.5 Andra organisatoriska varianter	13
4. Skolverkets förslag om elevens val	15
5. Omfördelning av undervisningstid	17
5.1 Omfördelning mellan ämnen	17
5.2 Varför föreslås inte omfördelning av tid i övriga ämnen?	18
5.3 Sameskolan	19
5.4 Specialskolan	19
5.5 Grundsärskolan	19
5.6 Förslag till timplaner	19
6. Fler läser språk utöver svenska och engelska	20
6.1 Ändring av bestämmelserna om språkval	20
6.2 Möjlighet att erbjuda nybörjarspråk som skolans val	22
6.3 Förslag till författningsändringar	23
6.4 En sammanhållen språkstrategi	23
6.5 Modersmål	24
6.6 Moderna språk i grundsärskolan	24
6.7 Krav på betyg i moderna språk vid ansökan till gymnasieskolan	24
6.8 Främja språk i gymnasieskolan	25
6.9 Öka betydelsen av meritpoäng för moderna språk	26
7. Remissynpunkter	27
7.1 Synpunkter	27
7.2 Diskussion och slutsatser	29
8. Kostnadsmässiga och andra konsekvenser	31
8.1 Språkval och särskilt stöd	31
8.2 Modersmål	32
8.3 Barnets bästa	32
8.4 Europeiska unionen	33
9. Ikraftträdande	34
10. Referenser	35

1. Bakgrund

Undervisningstiden i grundskolan och motsvarande skolformer har under senare år blivit tydligare reglerad, bland annat som ett medel för att skapa större likvärdighet inom skolsystemet. Den stadiindelade timplanen, där de senaste förändringarna av undervisningstid ingår, kommer att tillämpas i samtliga årskurser från och med läsåret 2021/22. Till de ytterligare förändringar som skett kan nämnas utökad undervisningstid för matematik och ämnet idrott och hälsa i olika skolformer, vilket samtidigt har medfört en minskning av tiden för elevens val.

1.1 Uppdraget

I Skolverkets regleringsbrev för 2020 (U2020/00527/S) har myndigheten fått följande uppdrag:

Statens skolverk ska genomföra en översyn av timplanen för grundskolan. Myndigheten ska analysera behovet av en omfördelning av tid mellan ämnen i syfte att skapa en bättre balans mellan undervisningens innehåll och den undervisningstid som anges i timplanen.

Myndigheten ska särskilt beakta möjligheten att utöka undervisningstiden i ett eller flera ämnen genom att minska eller ta bort undervisningstiden i elevens val. En analys ska göras av vilka konsekvenser som en minskning eller ett borttagande av elevens val skulle få, bland annat för undervisning i svenskt teckenspråk, modersmål och moderna språk i grund- och gymnasieskolan. Skolverket ska i samband med detta även överväga om det finns behov av åtgärder för att främja att fler elever läser ett språk utöver svenska och engelska i grund- och gymnasieskolan. Motsvarande översyn ska, med nödvändiga anpassningar, även göras för grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

När det gäller grundsärskolan ska Skolverket inhämta synpunkter och beakta förslag från Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven (U 2017:07). I uppdraget ingår att lämna nödvändiga författningsförslag samt de konsekvensbeskrivningar som följer av förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Skolverket ska redovisa uppdraget till regeringen (Utbildningsdepartementet) senast den 31 mars 2021.

1.2 Avgränsningar

Skolverket uppmärksammar att uppdraget innebär en översyn av befintliga timplaner och att det handlar om en omfördelning av undervisningstid inom ramen för den totala undervisningstiden. Det finns därför inte utrymme inom ramen för uppdraget att föreslå utökad eller minskad total undervisningstid. Utgångspunkten för en eventuell omfördelning av undervisningstid ska vara de ämnen som har en minsta garanterad undervisningstid i de timplaner som gäller från höstterminen

2021. Ämnet modersmål har inte någon egen tid i timplanen och ingår följaktligen inte i förslaget till omfördelning av tid.

I Skolverkets arbete med förslagen till de reviderade kursplanerna för grundskolan, som träder i kraft inför höstterminen 2022, var ett av syftena att se över förhållandet mellan omfattningen av det centrala innehållet i de olika ämnena och den undervisningstid som står till förfogande för att genomföra undervisningen. I Skolverkets redovisning av förslag till ändringar i kursplaner, kunskapskrav och ämnesplaner¹ finns dock vissa reservationer:

”Att se över omfattningen av det centrala innehållet i relation till den avsatta tiden har varit ett av de prioriterade områdena i revideringen. De flesta remissinstanser har ställt sig positiva till detta, eftersom så kallad stoffträngsel orsakar stress både hos elever och lärare. (...) De ursprungliga ambitionerna att anpassa det centrala innehållets omfattning har inte helt kunnat uppnås. (...)”

Utgångspunkten för Skolverkets tolkning av uppdraget är alltså i första hand att föreslå justeringar av timplanen till ämnen där det inte finns tillräckligt med undervisningstid för att lärarna ska ha en reell möjlighet att hinna undervisa om alla delar i kursplanen och att erbjuda eleverna tillräckligt med tid till fördjupning.

För grundsärskolans timplan behöver hänsyn tas till att beslut om reviderade kursplaner ännu inte tagits och att det finns förslag om ändringar av timplanen även från *Utredningen om elevens möjligheter att nå kunskapskraven*.²

Uppdraget ska ägna särskild uppmärksamhet åt *elevens val*. Analysen av konsekvenser av en minskning eller ett borttagande av elevens val behöver ta hänsyn till förhållandet mellan de ursprungliga syftena med den avsatta undervisningstiden, konsekvenser av de redan beslutade minskningarna av undervisningstiden och möjliga konsekvenser av ett fullständigt borttagande av utrymmet för elevens val i timplanen.

I uppdraget ska elevernas möjligheter att läsa *språk* uppmärksammas, inte bara i form av möjligheterna inom ramen för elevens val utan även i ett större sammanhang såväl inom grundskolan och motsvarande skolformer som i gymnasieskolan. Skolverket konstaterar att regeringen i formuleringen av uppdraget ger uttryck för en önskan att fler elever ska läsa språk utöver svenska och engelska. Detta betyder att såväl språkvalet i grundskolan som ämnena modersmål och teckenspråk utgör viktiga delar av uppdraget. Ett angränsande

¹ Skolverket 2019 Dnr: 2019:173, 2019:770

² Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven (SOU 2021:11)

uppdrag till Skolverket om uppföljning av regleringen av språkvalet i mellanstadiet³ har löpt parallellt med uppdraget och har följaktligen påverkat Skolverkets förslag.

³ Skolverkets regleringsbrev 2020 (U2020/04688/GV) 3. Nya uppdrag 3.

2. Arbetsprocess

Vad beträffar förslagen till omfördelning av tid har utgångspunkten varit de reviderade kursplaner och kunskapskrav som beslutats under 2020 och som träder i kraft höstterminen 2022. Eftersom det föreföll realistiskt att stryka tillräckligt mycket av det centrala innehållet i vissa ämnen för att skapa utrymme för fördjupning rapporterade Skolverket om en obalans mellan centralt innehåll och minsta garanterad undervisningstid i vissa ämnen. Dessutom har det tillkommit nya skrivningar i läroplanens allmänna delar. Under genomförandet av detta uppdrag har därför förslagen till omfördelning av undervisningstid vuxit fram i arbetsgrupper med anknytning till kursplanerevideringen samt med såväl interna som externa referensgrupper. Det förtjänar att påpekas att Skolverket i samband med revideringen av kurs- och ämnesplanerna har byggt upp ett omfattande kontaktnät med olika intressenter vilket innebär att myndigheten har goda kunskaper om den aktuella situationen för de olika ämnena och skolformerna.

Förslagen för sameskolan har fastställts efter samråd med Sameskolstyrelsen. På samma sätt har förslagen för specialskolan fastställts efter samråd med Specialpedagogiska skolmyndigheten. I dessa samråd var flera specialskolor representerade.

Regelbundna kontakter med *Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven* har säkerställt att förslagen för grundsärskolan inte går i olika riktning. Skolverket samarbetade med utredningen om den enkätundersökning som genomfördes i augusti-september 2020. Dessa enkäter vände sig till rektorer och lärare i grundsärskolor och grundskolor med integrerade grundsärskoleelever. Syftet med enkäterna var att få en mer generell bild av hur verksamheterna uppfattar fördelningen av garanterad undervisningstid för de olika ämnena och ämnesområdena och vilka behov av förändringar som verksamheterna ser.

På grund av de särskilda förhållanden som rått sedan mars 2020 har inga ytterligare enkätstudier kunnat genomföras. Detta gäller även elevintervjuer och elevsamtal. Analysen som rör elevens val och språk bygger därför på uppgifter i tidigare genomförda utvärderingar, utredningar och analyser samt på Skolverkets statistik. Detta har kompletterats med telefonintervjuer med ett urval av huvudmän och skolor. Intervjuer har hållits med representanter för kommunala huvudmän i Boden, Göteborg, Luleå, Malmö, Stockholm, Södertälje och Umeå. Intervjuer har hållits med skolledning och/eller lärare i grundskolan i Luleå, Lund, Malmö, Nacka, Stockholm, Sunne, Säffle (Svanskog/Nysäter), och Örebro. Lärare eller skolledning för grundsärskolor har intervjuats i Borlänge, Eslöv, Piteå och Tidaholm samt representanter för resursskolor/hörselklasser i Hässleholm, Jönköping, Piteå, Stockholm och Uppsala. Till detta kommer intervjuer med språkcentrum i Malmö och Umeå. Skolverket anser att det med detta underlag

finns en rimligt tydlig bild av situationen för såväl elevens val som för de olika språkämnen samt stöd för förslagen till omfördelning av undervisningstid.

Samråd har genomförts med övriga skolmyndigheter, lärarnas och skollärares fackförbund, representanter för fristående skolor, Sveriges kommuner och regioner (SKR), ämnesföreningar och ämneslärarföreningar, organisationer som arbetar med frågor som rör personer med funktionsnedsättning, Sveriges elevråd samt representanter för de nationella minoriteterna.

3. Nulägesanalys – användningen av elevens val

I regeringsuppdraget ingår att särskilt beakta möjligheten att utöka undervisningstiden i ett eller flera ämnen genom att minska eller ta bort undervisningstiden i elevens val. Genom att avskaffa elevens val bedömer Skolverket att det skapas möjlighet att omfördela tid till ämnen och stadier där det finns behov av mer undervisningstid. På detta sätt skapas en bättre balans mellan centralt innehåll och undervisningstid i skolans ämnen och ämnesområden.

Elevens val infördes i timplanen i samband med Läroplanen för de obligatoriska skolformerna (Lpo 94) för att bereda elever större möjligheter att välja fördjupning i skolans ämnen. I samband med att undervisningstiden i timplanen för ämnena matematik och idrott och hälsa utökades under åren 2018 – 2021 har antalet timmar i elevens val i grundskolan minskats från 382 till 177. Motsvarande minskningar finns i timplanerna för specialskolan, sameskolan och grundsärskolan. På grund av denna kraftiga reducering av garanterad undervisningstid för elevens val anser Skolverket att det inte blir möjligt att uppfylla de ursprungliga intentionerna med elevens val om timmarna reduceras ytterligare.

3.1 Elevens val i timmar

Mediantiden för elevens val var under läsåret 2019/20 69 timmar i lågstadiet, 84 timmar i mellanstadiet och 82 timmar i högstadiet. Den stadiindelade timplanen införs under en övergångsperiod på några år men från och med läsåret 2021/22 kommer samtliga årskurser att arbeta utifrån denna nya timplan där tiden för elevens val har minskats. Mediantiden för elevens val under läsåret 2021/22 kommer följaktligen att vara ännu lägre. Om timmarna för elevens val fördelas jämnt över alla årskurser innebär det cirka 30 minuter i veckan. Skolverkets hypotes är att undervisningstiden vanligtvis kommer att fördelas mellan stadierna procentuellt lika som idag, det vill säga med viss tyngdpunkt på mellan- och högstadierna.

Den verksamhet som bedrivs på den tid som är avsatt till elevens val är mycket skiftande. Det är inte möjligt att göra en allmängiltig beskrivning av verksamheten, eftersom den skiljer sig avsevärt såväl mellan huvudmän som mellan skolor. Vanliga aktiviteter är fördjupning i något ämne, i lågstadiet inte sällan i praktisk-estetiska ämnen, temadagar eller temaperioder, ”livskunskap”, mentorstid och information samt samlingar av olika slag. Tiden för elevens val används också för att skapa mer utrymme för profilmaterialet i profilklasser, till exempel musik eller idrott och hälsa. På ett mindre antal skolor erbjuds som elevens val studier i moderna språk (nybörjarspråk) och i vissa fall även modersmål. Med ledning av de intervjuer som genomförts är det rimligt att anta att kvaliteten på verksamheten skiftar liksom effekterna på elevernas lärande. Eftersom effekterna av ett

borttagande av elevens val får konsekvenser beskriver Skolverket först flera nulägesperspektiv och hur elevens val används.

3.2 Moderna språk

Utöver den obligatoriska undervisningen i engelska har det alltsedan grundskolan infördes funnits möjlighet för eleverna att läsa moderna språk. I samband med skolreformer på 1990-talet utökades antalet timmar för de moderna språken, spanska likställdes med de tidigare aktuella språken franska och tyska och valalternativen i det nya språkvalet begränsades till just språkämnen. Möjligheten att, utöver språkvalet, läsa ytterligare ett modernt språk (nybörjarspråk) inom ramen för elevens val har under åren nyttjats av en liten men antagligen välmotiverad grupp elever. Idag erbjuds denna möjlighet på ett mindre antal skolor.

Enligt tabell 1 läser totalt cirka 2 900 elever moderna språk inom ramen för elevens val läsåret 2019/20. Det tål att påpekas att statistiken är osäker, då det är troligt att det vid inrapportering förekommer viss sammanblandning mellan elever som läser moderna språk respektive modersmål. Moderna språk inom ramen för elevens val finns inte som alternativ i lågstadiet. Ändå finns 187 inrapporterade elever. Det kan vara felaktigt inrapporterade elever som läser modersmål eller att det är språkundervisning som bedrivs utöver timplanen. Om samma osäkerhet gäller för mellanstadiet och högstadiet blir antalet elever som läser moderna språk inom ramen för elevens val lägre än vad som framgår av statistiken.

Traditionellt påbörjar de elever som väljer ett andra modernt språk sina studier inom ramen för elevens val i högstadiet. Det handlar om ca 2 000 elever fördelat på tre årskurser. Ett antagande är därför att det blir ett begränsat antal elever som skulle förlora möjligheten att läsa moderna språk inom ramen för elevens val, om detta avskaffas. Samtidigt skulle det kunna drabba små undervisningsspråk förhållandevis hårt. Läsåret 2019/20 skulle det i medeltal bli ungefär 50 elever per årskurs på högstadiet i arabiska, 90 i rikskinesiska/mandarin, 20 i finska och 1 elev i teckenspråk för hörande. Frågan är om detta antal kan anses vara ett stort antal elever ens i dessa mindre undervisningsspråk. Av knappt 1 procent av årskullen elever i årskurs 8 och 9 fortsätter uppskattningsvis 200 elever med kursen moderna språk 2 i gymnasieskolan. Det blir då knappast av volymmässiga skäl som det är viktigt att språken erbjuds på detta sätt till dessa elever.

Tabell 1: Elever med moderna språk inom ramen för elevens val i grundskolan, per stadium, läsåret 2019/20

Elevantalet har dubbelprickats om det baseras på färre än fem elever.

Då visas två prickar (..) i stället för utfall.

Moderna språk	Årskurs 1-3	Årskurs 4-6	Årskurs 7-9
	Antal	Antal	Antal
2019/20 Samtliga elever	368 998	362 732	348 406
<i>Därav</i>			
Elever med moderna språk som elevens val	187	584	2 147
<i>Därav</i>			
Amhariska	0	..	0
Arabiska	0	76	144
Bosniska	0	..	0
Mandarin	0	93	271
Tyska	57	73	651
Grekiska	0	0	6
Persiska	0	..	0
Finska	0	27	67
Meänkieli	0	6	0
Franska	79	105	310
Grekiska	0
Hindi	0	..	0
Italienska	0	0	35
Japanska	0	0	17
Portugisiska	0	0	..
Dari/parsi/persian	0	..	0
Ryska	0	..	44
Samiska	0
Somaliska	0	126	95
Spanska	51	58	499
Thai	0	0	..
Tigrinja	0	..	0
Turoyo	0	..	0
Turkiska	0
Urdu	0

Många av eleverna verkar dock ha hög motivation för språkstudier. En majoritet av eleverna får höga betyg: knappt 67 procent har något av betygen B eller A, vårterminen 2020. En möjlighet att läsa ytterligare ett modernt språk har funnits sedan grundskolan infördes och det är värdefullt att denna möjlighet inte

försvinner helt. Skolverket föreslår därför att denna möjlighet ska finnas kvar inom ramen för skolans val. (Se avsnittet om åtgärder för att fler elever ska läsa språk nedan.)

Tabell 2: Elever som fått slutbetyg i ett modernt språk inom ramen för elevens val i årskurs 9, år 2020.

Ämne	Totalt								Genomsnittlig betygspoäng
	Antal elever som erhållit betyg eller saknar underlag i ämnet	Andel (%) elever som erhållit visst betyg eller saknar underlag i ämnet							
		(-)	F	E	D	C	B	A	
Moderna språk, elevens val	1 249	6,3	7,4	18,6	28,2	38,5	17,0
Tyska	470	.	1,7	7,7	7,9	18,5	31,7	32,6	16,6
Franska	270	7,4	14,4	26,7	45,2	17,5
Spanska	283	.	.	2,1	5,7	23,7	30,0	38,5	17,4
Övriga	226	9,7	8,8	17,3	20,4	42,9	16,9

Antalet elever som får betyg i moderna språk inom ramen för elevens val har sjunkit från 1 811 läsåret 2015/16 till 1 249 läsåret 2019/20, detta trots att det totala antalet elever i årskurs 9 har ökat med mer än 10 procent. Antalet timmar för elevens val i grundskolan under läsåret 2021/22 kommer att ha reducerats till 177 för samtliga årskurser och mediantiden för elevens val var endast 82 timmar redan 2019/20 i högstadiet. Med tanke på det kommer antagligen möjligheterna att läsa moderna språk inom ramen för elevens val även med nuvarande reglering att bli väldigt små och antalet elever kommer att minska. För moderna språk inom ramen för elevens val uppskattar Skolverket att det behövs cirka 160 timmar, dvs i princip hela timpotten för elevens val i grundskolan för att alla elever ska ha goda möjligheter att nå målen. De 177 timmarna i elevens val antas bli utspridda över tre stadier, i vissa fall två, men det verkar orimligt att kunna organisera undervisning så att elever läser ett modernt språk 30 – 45 minuter i veckan under 6 år, antagligen också på olika skolor, för att få tillräckligt antal undervisningstimmar. Alternativt skulle en huvudman kunna koncentrera alla timmar i elevens val till ett stadium eller till några enstaka årskurser. Det är svårt att säga om detta skulle förekomma men det blir sannolikt inte vanligt.

3.3 Modersmål

I betänkandet *För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål*⁴ utreds konsekvenserna av en minskning av undervisningstid för modersmål inom ramen för elevens val:

”Det saknas statistik över hur vanligt det är att förlägga modersmålsundervisningen till **elevens val**. Utredningen erfar dock att detta är ovanligt. Utredningens bedömning i denna fråga är att den minskade undervisningstiden i elevens val förvisso begränsar huvudmännens möjlighet att anordna hela undervisningen i modersmål som elevens val, men att detta är en så pass lågt utnyttjad möjlighet att det minskade antalet undervisningstimmar i elevens val endast kommer att ha marginell effekt för möjligheten att organisera modersmålsundervisningen.”

Utredningens slutsatser stöds av de intervjuer med huvudmän och rektorer som genomförts inom detta uppdrag. Det förekommer ibland modersmål på tid för elevens val men i mycket liten omfattning och då oftast som undantag från att modersmål ligger utanför schemalagd tid. Detta gäller även för skolor som har undervisning i modersmål som nationellt minoritetsspråk. Så länge det finns flera valalternativ väljer många elever andra alternativ än språket och det är då svårt för skolan att samordnat organisera undervisning i modersmål på tid för elevens val eller språkval. Mycket få elever studerar modersmål i specialskolan trots att ett antal av eleverna har ett annat modersmål.

3.4 Profilskolor och profilklasser

Flera av de intervjuade huvudmännen säger att det nog vore bättre att låta *profilskolor* eller *profilklasser* skapas med hjälp av skolans val och helt avskaffa elevens val. Med den reducering av tiden för elevens val som redan genomförts räcker den återstående tiden inte till för en profilering. Skolverket bedömer att det i de allra flesta fall finns goda möjligheter att omfördela tid för profilämnen inom ramen för skolans val. Totalt 600 timmar får omfördelas och högst 20 procent av ett ämne i ett stadium (vissa ämnen undantagna). Möjliga timmar att omfördela är störst i högstadiet.

3.5 Andra organisatoriska varianter

I Skolverkets redovisning av uppdraget Elever som snabbare når kunskapskraven⁵ beskrivs att elever i *spetsutbildning* vanligen har en till två timmar mer undervisningstid per vecka i spetsutbildningens ämne eller ämnen jämfört med vad som anges i grundskolans timplan. Huvudmän uppger att denna extra

⁴ SOU 2019:18.

⁵ Skolverket Dnr 2019:1132

undervisningstid tas från den tid som finns för elevens val. Enligt förordningen (2011:355) om försöksverksamhet med riksrekryterande spetsutbildning i grundskolans högre årskurser behöver spetsutbildningen inte följa den fördelning av undervisningstiden som följer av timplanen för grundskolan. Konsekvenser av ett borttagande av elevens val borde därför vara hanterbara, särskilt med tanke på den minskning av undervisningstiden i elevens val som redan genomförts.

I *dansarutbildningen* ingår elevens val. I det fall elevens val tas bort, behöver bestämmelsen i 4 § förordningen om dansarutbildning (2011:7) utredas och ändras.

Teckenspråk i specialskolan förekommer i ringa omfattning inom ramen för elevens val. Vid samråden, där representanter från specialskolorna deltog, fanns inga invändningar mot att omfördela undervisningstiden för elevens val på övriga ämnen. I så kallade *kommunala hörselklasser* i grundskolan undervisas elever med hörselnedsättning. Undervisningen sker huvudsakligen på talad svenska, men man använder också tecken som stöd i undervisningen. Skolorna erbjuder undervisning i teckenspråk, antingen som språkval, inom ramen för skolans val eller utöver timplanen, i vissa fall som fjärrundervisning från Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). De skolor som intervjuats ser inga hinder för att nuvarande undervisningstid i elevens val fördelas på andra ämnen.

Samiska i sameskolan förekommer i ringa omfattning inom ramen för elevens val. *Integrerad samisk undervisning i grundskolan* förläggs idag delvis till elevens val. Denna undervisning kan även förläggas på tid utöver den garanterade undervisningstiden.⁶

Flera av de intervjuade *grundsärskolorna* påpekar att det är viktigt för eleverna i denna skolform att träna på att göra goda val, dock på ett konkret och situationsbundet sätt. Valen till aktiviteter inom ramen för elevens val är svåra att arrangera så att de blir meningsfulla för eleverna på samma sätt som i grundskolan. De intervjuade skolorna skulle föredra att nuvarande tid för elevens val kan användas inom ramen för de olika ämnena och ämnesområdena.

⁶ Se 10 kap. 7 a - b §§ skollagen (2010:800)

4. Skolverkets förslag om elevens val

Skolverket har tidigare ifrågasatt förslag att minska antalet timmar i elevens val, senast i remissyttrande⁷ till utredningen *Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle*⁸. Det finns två huvudpunkter i kritiken: effekterna för elevers möjligheter att välja att fördjupa sig i något ämne och elevers möjligheter till studier i flera språk. Skolverket har i detta uppdrag prövat bägge frågorna och kommit fram till att det inte är lämpligt att ytterligare minska tiden för elevens val. En ytterligare minskning av antalet timmar skulle innebära att de ursprungliga syftena för elevens val inte längre går att möta på den korta tid som blir kvar⁹. Detta gäller även för möjligheten att läsa ett modernt språk inom ramen för elevens val, där ca 160 timmar är den tid som varit utgångspunkt för dimensioneringen av kursplanens centrala innehåll. Det finns i stället skäl att föreslå att elevens val helt tas bort ur timplanen. Dessa skäl kan sammanfattas:

- Antalet garanterade undervisningstimmar för elevens val har redan reducerats kraftigt i och med att timmar har förts till ämnena matematik och idrott och hälsa. På så sätt har möjligheterna att uppfylla de ursprungliga intentionerna om fördjupning och breddning i skolans ämnen och att organisera studier i moderna språk och modersmål redan blivit avsevärt mindre.
- Det finns tveksamheter gällande i vilken grad nuvarande tid används av eleverna på ett effektivt sätt. Enligt genomförda intervjuer är det mycket olika hur elever uppfattar elevens val.

⁷ ”Vidare har timplanen för bland annat grundskolan förändrats vid flera tillfällen under de senaste åren genom att tid har tagits från elevens val. Skolverket har vid varje sådant tillfälle påtalat att det ursprungliga syftet med elevens val, nämligen att ge möjlighet till fördjupning och breddning utifrån elevens eget intresse, kommer att bli svårt att uppfylla när det tidsmässiga utrymmet krymper (se bl.a. dnr 2014:574, dnr 2016:1248 och dnr 2018:43). Myndigheten har också framfört att en genomgripande översyn av syfte, omfattning och organisation av elevens val behöver genomföras och att tiden för elevens val dessförinnan inte bör reduceras ytterligare. Särskilt tydliga blir konsekvenserna av utredningens förslag om möjligheten att läsa ett tredje språk inom ramen för elevens val skulle försvinna. Detta är inte tillräckligt belyst i utredningen. (Utdrag ur Skolverkets remissyttrande. (Dnr: 4.2.1 – 2019:459).

⁸ SOU 2019:4

⁹ ”Ett utrymme för elevens val menar vi skall finnas i såväl de lägre årskurserna som i de högre. Det är dock naturligt, och ock så i överensstämmelse med våra direktiv, att detta utrymme blir större ju äldre eleverna är och ju större deras möjligheter är att överblicka de olika kunskapsområden som skolan inrymmer. Utrymmets storlek måste relateras till timplanen i sin helhet och utgå, för det första från den tid som behöver garanteras alla elever för undervisning i obligatoriska ämnen, för det andra till en tid för undervisning som kommunen eller den enskilda skolan bestämmer om. Kommittén har härvid stannat för att utrymme för elevens val bör uppgå till 520 timmar, fördelat så att ca två tredjedelar av tiden faller på årskurserna 6—9. I förhållande till den totala garanterade undervisningstid vi föreslår, dvs. i förhållande till hela timplaneutrymmet, utgör då elevens val ca 8 procent.” (*Skola för bildning 1992, s 271 – 272*).

- Elevens valmöjligheter är i många fall begränsade på grund av att skolor inte kan erbjuda särskilt stor variation av aktiviteter, särskilt inte på mindre skolenheter. Utbudet av olika aktiviteter styrs ofta av vilka lärarresurser som står till förfogande snarare än att utgå från elevernas önskemål. Elevens val kan därför ifrågasättas utifrån ett likvärdighetsperspektiv.
- När skolor planerar sin verksamhet blir ofta elevens val det sista som planeras. Enligt vissa huvudmän och rektorer tar elevens val i många fall stora resurser i anspråk utan särskilt goda resultat. Lärare uppfattar att elevens val är svagt reglerat och att det är en öppen fråga hur verksamheten ska se ut. Inga av de intervjuade huvudmännen eller rektorerna har invändningar mot förslaget att elevens val skulle tas bort. Elevorganisationen har heller inga invändningar.
- Elevens val används i liten utsträckning för undervisning inom ämnet modersmål, både som modersmål utom nationella minoritetsspråk och modersmål som nationellt minoritetsspråk. Teckenspråk förekommer i mycket ringa omfattning.
- Det förekommer att skolor använder tiden för elevens val till mentors- eller klassföreståndartid, ”livskunskap”, information eller temadagar. Sådana aktiviteter är viktiga men det är tveksamt om de kan kallas fördjupning i skolans ämnen och om de verkligen är val som eleven gör.
- Skolor som använder tid för elevens val till profilämnena av olika slag har möjlighet att i stället använda tid från skolans val. Detta skulle även kunna gälla för skolor som vill erbjuda ett andra modernt språk (nybörjarspråk).

En invändning mot förslaget kan vara att elevernas möjligheter att själva påverka sin utbildning blir mindre. Även om detta förstås är sant tål det att påpekas att elevinflytande rimligtvis är något som ska genomsyra skolans hela verksamhet. Elevens möjligheter att påverka finns framför allt inom ramen för undervisningen i skolans ämnen. Genom att mer tid fördelas till ämnen med upplevd stoffträngsel ökar också friutrymmet för lärare i dessa ämnen att låta elever få större inflytande över innehåll och arbetssätt.

5. Omfördelning av undervisningstid

Det finns inget som talar för att det efter revideringen av kursplanerna i något ämne i grundskolan, sameskolan eller specialskolan, utöver elevens val, skulle finnas för mycket undervisningstid i förhållande till det centrala innehållets omfattning¹⁰.

Skolverket föreslår därför att den totala undervisningstiden för elevens val omfördelas till andra ämnen enligt följande principer:

- Ämnen med kvarstående behov av justeringar av undervisningstid efter revideringar av kursplaner och läroplaner, ämnen med så kallad stoffträngsel.
- Ämnen som missgynnas speciellt av att elevens val försvinner.

Fördelningen av undervisningstid behöver också vara rimlig i förhållande till de olika stadiernas totala undervisningstid. Fördelningen av undervisningstimmar över stadierna för elevens val regleras idag lokalt.¹¹ Vidare har mindre justeringar gjorts för att i möjligaste mån samordna timplanerna för grundskolan och grundsärskolan. Detta avser att underlätta integrering av grundsärskoleelever i grundskolan.

5.1 Omfördelning mellan ämnen

Det är rimligt att samhällsorienterande ämnen (SO-ämnen), särskilt ämnena historia och samhällskunskap, prioriteras i förslagen till omfördelningen av tid. Undervisningstiden för ämnena historia och samhällskunskap nämns som särskilt problematiska i redovisningen till regeringen av förslag till reviderade kursplaner 2019¹². I den mediala debatten fick ett eventuellt borttagande av avsnittet om antiken i ämnet historia en stor plats men det är framför allt tid till fördjupning i ämnets olika perspektiv samt nödvändigheten att ”hinna med” även historien efter 1945 som har diskuterats inom uppdraget. Ämnet samhällskunskap har fått tillägg i det centrala innehållet. Bland annat breddades och fördjupades förslaget till innehåll om de nationella minoriteterna efter remissbehandlingen.

Vid revideringen av kursplanerna betonades vikten av grundläggande faktakunskaper och kursplanernas mål fick en tydligare betoning av

¹⁰ Timplanen för grundsärskolan har analyserats inom ramen för *Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven (U 2017:07)*. Någon särskild analys för grundsärskolan görs därför inte inom ramen för detta uppdrag.

¹¹ För internationella jämförelser om undervisningstid se European Commission/EACEA/Eurydice, 2018. Recommended Annual Instruction Time in Full-time Compulsory Education in Europe – 2017/18. Eurydice – Facts and Figures. (Luxembourg: Publications Office of the European Union).

¹² Skolverket 2019 Dnr 2019:173, 2019:770

kunskapsbegreppet, inte minst i SO-ämnena och i de naturorienterande ämnena (NO-ämnena). Under senare tid har också regeringen fattat beslut om tydligare skrivningar i läroplanernas övergripande delar om bland annat jämställdhet och sex och samlevnad. Hållbar utveckling är också ett läroplansperspektiv som behöver uppmärksammas. SO-ämnena och NO-ämnena liksom ämnet hem- och konsumentkunskap bär i det centrala innehållet betydande delar av dessa läroplansövergripande perspektiv. Det finns alltså goda skäl att fördela tid till dessa ämnen även utifrån läroplanens sammanhållna uppdrag om kunskaper och värden.

Lärare i mellanstadiet undervisar ofta i alla SO- och NO-ämnen och på högstadiet har många lärare behörighet i att undervisa i flera av dessa ämnen. Med hänsyn taget till att det finns stora möjligheter att låta innehållet i de enskilda SO- eller NO-ämnena integreras och samordnas med varandra inom ramen för undervisningen föreslår Skolverket att uppdelningen i garanterade timmar för varje ämne och en pott av timmar för respektive ämnesgrupp som kan fördelas av skolan ska finnas kvar.

Under diskussionerna om hur undervisningstid kan omfördelas har en princip varit att inte alltför mycket ändra förhållandet mellan teoretiska och praktiska inslag i utbildningen. Ett borttagande av elevens val begränsar elevernas möjligheter att välja praktiska respektive teoretiska aktiviteter. För att i någon mån balansera detta föreslår Skolverket därför mindre förstärkningar av undervisningstiden i musik, bild och hem- och konsumentkunskap samt i sameskolan slöjd.

5.2 Varför föreslås inte omfördelning av tid i övriga ämnen?

Ämnena matematik och idrott och hälsa har inte varit aktuella för omfördelning av tid då dessa ämnen nyligen fått en utökad minsta garanterad undervisningstid. Denna förstärkning har ännu inte utvärderats. Ingen utvärdering har heller gjorts av den garanterade undervisningstiden som tilldelades ämnet teknik, som skiljdes ut från NO-ämnena i samband med tillkomsten av den stadiindelade timplanen. Ämnena svenska och engelska har förvisso höga betygsresultat, vilket skulle kunna motivera en minskning av undervisningstiden. Skolverket anser dock inte att detta är en rimlig åtgärd då det måste finnas tillräckligt med undervisningstid för att alla elever ska kunna nå målen i dessa ämnen, där godkända betyg är en förutsättning för att bli antagen till nationella program i gymnasieskolan. I olika sammanhang diskuteras behoven av att elever utvecklar sitt svenska språk och sin läs- och skrivförmåga. Det har också varit en del i diskussionerna inom detta uppdrag. Med utökad tid för SO och NO kan även språkutvecklingen stödjas genom att undervisningen i dessa ämnen erbjuder rikliga möjligheter till läsning, diskussion och skrivande.

5.3 Sameskolan

Sameskolan består av låg- och mellanstadium. Skolverket föreslår att Sameskolans 60 timmar för elevens val fördelas på liknande sätt som i grundskolan. Sameskolan följer samma kursplaner som grundskolan och i sameskolan är även ämnet samiska obligatoriskt. Den garanterade undervisningstiden för bland annat SO och NO är lägre i sameskolan än i grundskolan. I ämnet samiska ingår dock en del innehåll som kan knytas till SO och NO utifrån ett samiskt perspektiv. Eftersom sameskolans timplan redan är något överlastad i mellanstadiet föreslås för denna skolform en omfördelning av undervisningstid framför allt till lågstadiet.

5.4 Specialskolan

Specialskolan är tioårig och har fyra årskurser i lågstadiet. I diskussionerna med Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och specialskolorna om var behoven av förstärkningar i timplanen finns har ämnet teckenspråk för döva och hörselskadade diskuterats samt behoven att förstärka språkutvecklingen hos eleverna i specialskolan. Döva och hörselskadade elever får på grund av sin funktionsnedsättning betydligt mindre språklig input än hörande elever vilket förstås försvårar lärandet. Specialskolan har även elever med andra typer av funktionsnedsättningar, bland annat grav språkstörning. Skolverket bedömer efter diskussion med SPSM och specialskolorna att den frigjorda undervisningstiden från elevens val bäst används enligt samma principer som i grundskolan, det vill säga att SO- och NO-ämnena förstärks i första hand. Specialskolans elever har samma kursplaner som grundskolan i dessa ämnen och därmed finns samma behov av förstärkning. Dessutom kan studier i dessa ämnen bidra till språkutveckling i såväl teckenspråk som svenska.

5.5 Grundsärskolan

För grundsärskolan föreslås omfördelning av tid enligt samma principer som i grundskolan, det vill säga att den frigjorda undervisningstiden från elevens val omfördelas till SO och NO för elever som läser ämnen. Skolverket bedömer att samma behov av mer tid till fördjupning finns för dessa elever. I timplanen för elever som läser ämnesområden föreslås en jämn omfördelning av tiden över de olika timplanepositionerna. Skolverket har, i enlighet med uppdragsbeskrivningen, inhämtat synpunkter och beaktat förslag till omfördelning av tid från *Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven (U 2017:07)*.

5.6 Förslag till timplaner

Förslagen redovisas i bilaga 3.

6. Fler läser språk utöver svenska och engelska

En utgångspunkt för de åtgärder som Skolverket föreslår inom detta uppdrag är EU:s rekommendation att eleven ska få möjlighet att utveckla kunskaper i minst två språk utöver modersmålet¹³.

6.1 Ändring av bestämmelserna om språkval

I ett uppdrag om att utveckla språkvalet 2011 bedömde Skolverket att ett obligatoriskt modernt språk skulle bidra till att fler elever fortsätter att läsa ämnet i gymnasieskolan vilket skulle öka måluppfyllelsen för nationella och internationella mål kring kompetens i främmande språk¹⁴. Vidare konstaterar Skolinspektionen att ”det finns en motsättning mellan de ambitioner man hänvisar till när det gäller ökade språkkunskaper och det faktum att lagstiftningen möjliggör avhopp.”¹⁵ Ett stöd för att begränsa valalternativen för att hindra ”onödiga” avhopp från språken uttrycks också i flera rapporter om moderna språk¹⁶. Skolverket bedömer att en ändring av språkvalet skulle bidra till att fler elever kommer att läsa moderna språk eller modersmål såväl i grundskolan som i gymnasieskolan och att kunskaper i språk uppvärderas. I Skolverkets rapport *Redovisning av regeringsuppdrag angående utveckling av språkvalet moderna språk och svenska/engelska*¹⁷ menar Skolverket att en begränsning av alternativ inom språkvalet innebär ett ökat krav på språklärarna att anpassa undervisningen till alla elever. Det är därför viktigt att säkerställa långsiktiga och återkommande möjligheter till kompetensutveckling för språklärare. Där kan Skolverkets kompetensutvecklingsinsats Språksprånget¹⁸ vara betydelsefull. Skolverket bedömer också att det bör finnas en beredskap att ge elever stöd i det språk de läser inom ramen för språkvalet eftersom elever har rätt till stöd i skolans alla ämnen.

För att bättre tillgodose samhällets behov av språkkunskaper och alla elevers rätt till sitt modersmål och ytterligare två språk föreslår Skolverket ändringar i språkvalet. I skolförordningen anges att eleven inom ramen för språkvalet i stället för moderna språk får välja modersmål, svenska, svenska som andraspråk, engelska

¹³ Se <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/142/language-policy>

¹⁴ Skolverket 2011, Redovisning av regeringsuppdrag angående utveckling av språkvalet moderna språk och svenska/engelska. Dnr 01 – 2010:526

¹⁵ Skolinspektionen, (Rapport 2010:6). Moderna språk, kvalitetsgranskning, sid. 25

¹⁶ Skolverket 2000, Språken i grundskolan och gymnasieskolan; Tholin/Lindqvist 2009, Språkval svenska/engelska på grundskolan – en genomlysning; Skolinspektionen Rapport 2010:6, Moderna språk; Skolverket 2011, Redovisning av regeringsuppdrag angående utveckling av språkvalet moderna språk och svenska/engelska; Lärarnas Riksförbund 2016, Språk – så mycket mer än engelska.

¹⁷ Skolverket 2011 Dnr: 01 – 2010:526

¹⁸ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/kurser-och-utbildningar/sprakspranget---kompetensutveckling-for--larare-i-moderna-sprak>, (2021).

eller teckenspråk¹⁹. En av fyra avgångselever från grundskolan har inom ramen för språkvalet läst alternativet svenska, engelska eller en kombination av dessa språk istället för moderna språk, modersmål eller teckenspråk. Detta innebär att studier i moderna språk i grundskolan i praktiken är frivilligt. Av de elever som påbörjar studier i moderna språk avbryter en del studierna. Orsakerna till avhoppet från moderna språk under årskurs 7–9 har visat sig vara allt från svårigheter att nå kunskapskraven, upplevt behov av minskad arbetsbörda, brist på studiemotivation, bristfällig information inför språkvalet eller rekommendationer av lärare eller föräldrar att göra avhopp. Det bör noteras att själva möjligheten att välja bort ett andra främmande språk i sig leder till att moderna språk värderas som ett mindre viktigt ämne än övriga ämnen. Att inte fler fullföljer sina studier i moderna språk i grundskolan är till nackdel för både individen och samhället och många fler elever skulle, enligt Skolverket, kunna nå kunskapskraven i moderna språk.

I flera utvärderingar som genomförts beskrivs också språkvalsalternativen svenska, engelska och att de läses som en kombination av svenska och engelska som problematiska. Det är sannolikt att många lektioner av flera skäl inte erbjuder en meningsfull verksamhet för eleverna. Valalternativen engelska eller svenska/svenska som andraspråk prioriteras heller inte och saknar ofta viktiga ämnesindikatorer som budget eller tid för lärarsamarbete. För eleverna är även avsaknaden av ett särskilt betyg i alternativet svenska/svenska som andraspråk och engelska ett skäl till att det inte värderas lika högt som andra ämnen.

För nyanlända elever med inga eller ringa kunskaper i engelska menar Skolverket däremot att det behöver finnas en möjlighet att kunna läsa engelska som språkval, om de bedöms vara nybörjare i språket vid början av årskurs 6 eller senare.

Mot den bakgrunden föreslår Skolverket att språkvalet i grundskolan ska innehålla:

- moderna språk,
- det språk som eleven har rätt till modersmålsundervisning i,
- engelska för elever som bedöms vara nybörjare i språket vid början av årskurs 6 eller senare,
- teckenspråk.

Ett alternativ till moderna språk som språkval är idag svenska eller svenska som andraspråk. Det syftar framför allt till att öka andelen elever som uppfyller kunskapskraven men används även för att stärka elevernas möjligheter att tillgodogöra sig undervisningen i andra ämnen²⁰. Det finns emellertid en rad åtgärder i skollagstiftningen som syftar till att stödja elever såväl med svenska som

¹⁹ 9 kap. 5 – 7 §§ skolförordningen

²⁰ Tholin, J. & Lindkvist A-K, Högskolan i Borås 2009, Språkval Svenska/Engelska på grundskolan – en genomlysning.

modersmål som elever med annat modersmål att nå kunskapskraven i form av extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning och rätten till särskilt stöd och åtgärdsprogram. Anpassad studiegång innebär en möjlighet till avvikelser från den timplan som annars gäller för utbildningen. Nyanlända elever som har en prioriterad timplan kan få mer undervisning i svenska eller svenska som andraspråk än andra elever i samma årskurs. Det sker genom att undervisningstid omfördelas från andra ämnen. Anpassad timplan innebär att skolan kan prioritera bort ett eller flera ämnen till förmån för de ämnen som krävs för gymnasiebehörighet. Därför föreslår Skolverket att svenska respektive svenska som andraspråk inte kvarstår som alternativ inom språkvalet i grundskolan och sameskolan.

Förändringen av språkvalet innebär att nästan alla elever kommer att läsa minst två språk utöver svenska eller svenska som andraspråk. Det är då av vikt att alla elever tillförsäkras tillräckligt med undervisningstid för att klara sina språkstudier. Skolverket föreslår därför att undervisningstiden för språkval i grundskolan och sameskolan, på samma sätt som för svenska, engelska och matematik, inte ska kunna reduceras och användas inom ramen för skolans val. På så sätt samordnas också regleringen av skolans val med specialskolans reglering.

Döva och hörselskadade elever i specialskolan har en utbildning som innebär att de läser teckenspråk och svenska parallellt och därtill engelska. Med hänsyn till att dessa elever redan läser tre språk och att övriga elever i specialskolan kan ha särskilda behov av undervisningstid föreslår Skolverket att valalternativen svenska, svenska som andraspråk och engelska kvarstår i denna skolform tillsammans med alternativen moderna språk, modersmål och teckenspråk.

6.2 Möjlighet att erbjuda nybörjarspråk som skolans val

I det fall elevens val tas bort vore det önskvärt att skolor ges en möjlighet att erbjuda undervisning i ytterligare ett modernt språk, inklusive teckenspråk. Bland annat i Skolverkets redovisning av uppdraget *Mer rörelse i skolan*²¹ betonar Skolverket vikten av att denna möjlighet inte försvinner. För att möjligheten att erbjuda ett modernt språk inte helt ska försvinna bör moderna språk (nybörjarspråk) även fortsättningsvis kunna erbjudas inom ramen för skolans val. Skolans val innebär att viss undervisningstid omfördelas för att skapa ett större utrymme i något eller några ämnen för till exempel profilklasser eller profilskolor. Skolans val regleras inom ramen för timplanen och beslutet hur utrymmet ska användas för ett eller flera ämnen fattas av rektor eller huvudman för specialskolan²². Skolor skulle då kunna erbjuda studier i ett modernt språk (nybörjarspråk) i samband med att timmar omfördelas för ett andra ”val”, framför

²¹ Skolverket Dnr: 2018:838

²² 9 kap. 9 §, 10 kap. 7§, 11 kap. 8 § och 12 kap. 8 § skolförordningen (2011:185)

allt i årskurs 8 och 9. Det skulle ge skolor som prioriterar språkstudier en möjlighet att erbjuda ytterligare ett modernt språk. Detsamma gäller där det finns tydliga önskemål från elever och föräldrar eller en tradition att organisera denna undervisning. Det är antagligen någon av dessa faktorer som även idag får skolor att lägga resurser på att erbjuda moderna språk inom ramen för elevens val. Det kan även vara attraktivt för en skola att erbjuda en språkprofil. Skolverket föreslår därför att kursplanerna i moderna språk och teckenspråk för hörande revideras på så sätt att moderna språk respektive teckenspråk för hörande inom ramen för elevens val blir moderna språk respektive teckenspråk för hörande inom ramen för skolans val.

6.3 Förslag till författningsändringar

Förslag till ändringar för elevens val, skolans val och språkval i skollagen och skolförordningen finns i bilagorna 1 och 2.

6.4 En sammanhållen språkstrategi

I vårt land talas i dag upp emot 200 olika språk²³. I skolan läser alla engelska upp till en jämförelsevis hög nivå och en majoritet av eleverna på grundskolenivå läser ytterligare moderna språk och/eller modersmål; språkstudier som i många fall fortsätter på gymnasial nivå. Detta gör Sverige till ett flerspråkigt samhälle, samtidigt som vi är del av en globaliserad värld med stora behov av interkulturell förståelse och kommunikation på en mängd olika språk. Samhället har därför intresse av att värna och främja språkkunskaper. Alla i det svenska samhället bör ha rätt att utveckla och använda kunskaper i flera olika språk i linje med Europarådets strävan och EU:s rekommendation. Skolverket bedömer att det bör tydliggöras i en nationell språkstrategi hur detta kan förverkligas. En förutsättning för ökade språkkunskaper är, enligt Skolverket, att målsättningen synliggörs och blir mätbar på nationell nivå och att strategin bör innefatta nationella mål för språkkompetensen i Sverige. En genomarbetad språkstrategi bör inkludera såväl skolans språkundervisning som den språkkompetens som migration innebär och hur den kan tas tillvara i samhället. I en förlängning skulle språkstrategin kunna ge bättre förutsättningar för en skola där alla språk och varierande kulturella erfarenheter blir en resurs som berikar.

I fråga om informations- och samordningsinsatser kan strategin omfatta en nationell plan för informationsspridning om möjligheterna att studera språk i utbildningssystemets olika delar, vilket skulle förbättra förutsättningarna för studier i språk att ses som attraktiva val. Den skulle också kunna omfatta insatser för att säkerställa tillgång till legitimerade lärare i såväl moderna språk som olika modersmål och nationella minoritetsspråk. De möjligheter som fjärrundervisning

²³ <http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/minoritetsprak.html>

erbjuder för studier i mindre vanliga språk kunde dessutom samordnas och stärkas. Frågor om finansiering av språkintensiva utbildningar skulle kunna hanteras med beaktande av de skilda förutsättningar skolor har att bedriva likvärdig undervisning i språkgrupper som ofta är små. Sammanfattningsvis föreslår Skolverket att en nationell språkstrategi tas fram i brett samråd med berörda aktörer och att strategins nationella mål stöds av en nationell samordningsaktör som kan bidra till att strategin får god genomslagskraft.

6.5. Modersmål

I Yttrande över betänkandet För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18)²⁴ ställer Skolverket sig bakom förslaget i betänkandets punkt 10.1.1 att ämnet modersmål ska regleras i timplanerna. En reglering av undervisningstiden enligt utredningens förslag skulle stärka modersmålets ställning och skapa mer likvärdiga förhållanden för eleverna, vilket i sin tur kan resultera i att fler elever väljer att utnyttja sina rättigheter till undervisning i modersmålet. Eftersom modersmål fortsättningsvis föreslås ingå som valalternativ inom ramen för språkval skulle även möjligheterna för en verkligt fördjupad och bred undervisning i ett modersmål under vissa förutsättningar kunna erbjudas. Det är också rimligt att anta att fler elever kommer att läsa modersmål inom ramen för språkvalet om valalternativen svenska, svenska som andraspråk och engelska tas bort.

6.6 Moderna språk i grundsärskolan

I grundsärskolan finns inte moderna språk som ämne. Detta betyder att studier i moderna språk inte är möjliga för dessa elever. Det är av likvärdighetsskäl önskvärt att moderna språk erbjuds de elever som har intresse av moderna språk även i denna skolform. Skolverket föreslår därför att en översyn görs av bestämmelserna för grundsärskolan för att möjliggöra för eleverna att kunna välja att läsa moderna språk, till exempel inom ramen för skolans val.

6.7 Krav på betyg i moderna språk vid ansökan till gymnasieskolan

För behörighet till högskoleförberedande program finns i dag krav på godkända betyg i tolv ämnen varav ungefär hälften är namngivna. De flesta av dessa är ämnen som läses både i grundskolan och som gymnasiegemensamma eller programgemensamma ämnen inom de högskoleförberedande gymnasieprogrammen. I samband med en förändring av språkvalet i grundskolan bedömer Skolverket att det är rimligt att regeringen ser över vilka ämnen som krävs för behörighet till de nationella program där en eller flera kurser i moderna

²⁴ Dnr: U2019/01749/S

språk ingår. Godkänt betyg i moderna språk kan krävas för behörighet eller ingå som alternativ till något av de ämnen som redan krävs för behörighet till dessa program. För att inte försvåra tillträdet för de elever som inte läst moderna språk inom ramen för språkvalet i grundskolan skulle samma möjlighet till undantag kunna införas som redan finns för engelska.

6.8 Främja språk i gymnasieskolan

Skolverket föreslår att regeringen överväger ytterligare åtgärder för att främja att fler elever läser språk utöver svenska och engelska i gymnasieskolan. Dessa åtgärder skulle även kunna övervägas inom ramen för en övergripande språkstrategi enligt förslaget ovan.

I grundskolans läroplan framgår skolans ansvar att varje elev kan använda svenska och engelska och har fått möjlighet att kommunicera på något ytterligare språk. Motsvarande målsättning saknas i läroplanen för gymnasieskolan. Skolverket föreslår en utredning om motsvarande skrivning kan införas i gymnasieskolans läroplan. Genom att förstärka gymnasieskolans ansvar att sträva efter att eleverna ges möjlighet att läsa ett språk utöver svenska och engelska, det kan gälla såväl ämnet moderna språk som ämnena modersmål och teckenspråk, kan förutsättningarna förbättras för att detta blir verklighet för fler elever. En sådan förstärkning kan också förbättra förutsättningarna för uppföljning från till exempel Skolinspektionen vilket i sin tur kan bidra till kvalitetshöjande arbete på såväl huvudmannanivå som skolenhetsnivå.

Idag ingår studier i språk utöver svenska och engelska i olika utsträckning på olika program. På teknikprogrammet, estetiska programmet och samtliga yrkesprogram ingår ingen obligatorisk kurs i moderna språk. För att främja att elever läser ytterligare språk utöver svenska och engelska kan regeringen överväga i vilken utsträckning ytterligare språk ska läsas på nationella program.

Skolverket har tidigare föreslagit en rätt för alla elever att läsa moderna språk inom individuellt val vilket skulle kunna bidra till att fler elever läser språk utöver svenska och engelska i gymnasieskolan. Det skulle ge alla elever på yrkesprogram förbättrade möjligheter att läsa ett modernt språk. Studier i ett modernt språk skulle innebära större möjligheter för en yrkesutövare att få internationella erfarenheter.²⁵

²⁵ Redovisning av uppdrag om förändringar av nationella program i gymnasieskolan samt av förslag utifrån propositionen *Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program* Dnr. 112–2017:1585 ID-nr: Prop. 2017/18:184

6.9 Öka betydelsen av meritpoäng för moderna språk

För tillträde till högre utbildning ges meritpoäng för vissa kurser i moderna språk, men även för kursen engelska 7. Det kan finnas skäl att se över vilket behov som finns av meritpoäng för engelska. Engelska har en särställning bland de främmande språken både eftersom det är obligatoriskt att läsa i många år och engelska 6 krävs för grundläggande behörighet till högskolestudier. Dessutom har engelskan en dominerande ställning som världsspråk och inom populärkulturen. I *Redovisning av uppdrag om förslag på åtgärder i händelse av att meritpoängen avskaffas*²⁶ visade Skolverket att meritpoängen troligen har haft en positiv effekt på andelen elever som får betyg i engelska 7: ungefär tre av fyra elever på högskoleförberedande program får betyg i engelska 7. Myndigheten såg samtidigt exempel på att engelska 7 tränger undan val av högre kurser inom andra ämnen och menade att ett borttagande av meritpoängen i engelska skulle kunna ha den positiva effekten att högre kurser inom andra ämnen, bland annat moderna språk 5, blev mer attraktiva val för eleverna. Skolverket menade dessutom att det inte skulle medföra några större negativa konsekvenser för EU:s språkpolitiska mål eller för näringslivets kompetensförsörjning. I samband med en eventuell översyn kan det även finnas anledning att se över det totala antalet poäng som meritpoäng kan ge. En sådan översyn kan med fördel göras i samband med ämnesbetygsreformen för att ge möjlighet att undersöka hur en eventuell förändring av meritpoängen skulle påverka ämnesutformningen av engelskämnet.

²⁶ Skolverket Dnr 2018:00026

7. Remissynpunkter

Förslag till förändringar i skollagen, skolförordningen och timplanerna, inklusive konsekvensutredning, skickades ut till ett sjuttiofem remissinstanser, varav 14 kommuner och tre enskilda huvudmän. Skolverket fick 40 svar varav de flesta från myndigheter, organisationer, ämneslärarföreningar, universitetens institutioner som utvecklar nationella prov, kommuner och representanter för de nationella minoriteterna. Remissvaren behandlade olika delar av förslagen. Förslagen var också tillgängliga på Skolverkets webbplats. Ytterligare cirka 120 yttranden från lärare och andra intressenter kom till Skolverket under remisstiden.

7.1 Synpunkter

Ett tjugotal instanser stödjer uttryckligen förslaget att fördela tid till SO- och NO-ämnena, däribland samtliga svar från skolhuvudmän. Lärarnas riksförbund förordar att timmarna fördelas enbart på de enskilda ämnena och inte som nu att det finns en pott av timmar att fördelas lokalt. Företrädare för ämnena geografi och religionskunskap uttrycker kritik över att historia och samhällskunskap får fler timmar än övriga SO-ämnena och att det därmed finns en risk att det uppstår en hierarki mellan ämnena.

De flesta av de instanser som svarat uttrycker stöd för borttagande av elevens val medan ett fåtal instanser avstyrker. AcadeMedia påpekar att förslaget tar bort möjligheter till fördjupning och kreativa aktiviteter. Riksförbundet för barn, unga och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning ställer sig bakom förslaget att ta bort elevens val i grundsärskolan.

4 av 10 skolhuvudmän tillstyrker förslagen till förändringar i valalternativen inom ramen för språkval. Gävle kommun avstyrker men föreslår att om förslaget ändå genomförs bör det skapas en möjlighet att använda tid i SO och NO till stöd i svenskämnen eller engelska. Några huvudmän uttrycker reservationer.

Internationella engelska skolan och Göteborgs stad uttrycker oro för lägre måluppfyllelse i svenska, svenska som andraspråk och engelska. Stockholms stad påtalar att det kan uppstå betydande kostnader och svårigheter för rekrytering av lärare i moderna språk och modersmål samt för modersmål som nationellt minoritetsspråk. Bland övriga remissyttranden avstyrker SKR att valalternativen svenska/svenska som andraspråk och engelska tas bort. Specialpedagogiska skolmyndigheten påtalar att det inte är försvarbart utifrån ett barn- och funktionsrättsperspektiv att förvänta sig att alla elever i grundskolan kan läsa ytterligare ett språk. Skolinspektionen och Lärarnas riksförbund påtalar att språkvalet idag används som stödåtgärd och att det ofta saknas beredskap på skolorna att stödja elever på annat sätt i svenska/svenska som andraspråk och engelska samt i övriga språk som eleverna läser inom ramen för språkvalet. Detta

pekar på att tillräckliga resurser inte tilldelas verksamheten idag. Lärarnas riksförbud och Universitets- och högskolerådet tillstyrker Skolverkets förslag. Lärarförbundet och Språklärarnas riksförbund påtalar behovet av reglering av undervisningstiden i ämnet modersmål.

Bland de cirka 120 yttranden som Skolverket tog emot från lärare och andra intressenter var drygt hälften från lärare i bild. Lärarna uttrycker oro för bildämnets status och beskriver ämnets betydelse för de enskilda eleverna och för samhället. Lärarna beskriver också en tung arbetssituation med många olika elevgrupper i högstadiet. Nästan alla motsätter sig förslaget att 5 timmar flyttas från högstadiet och förstärker bildämnet i lågstadiet. Konstfack, liksom estetiska och konstnärliga institutioner i Göteborg, Malmö, Umeå och Växjö motsätter sig en minskning av undervisningstiden i högstadiet och anser att fler timmar behöver omfördelas till de praktisk-estetiska ämnena. De påpekar också att ett borttagande av elevens val minskar elevernas möjligheter att välja estetiska verksamheter.

Kungliga musikhögskolan argumenterar för musikämnets vikt inom utbildningen och för behovet av tid för konstnärligt skapande och är kritiska till att elevens val tas bort. Vidare påpekar man att skolors verksamhet inom ramen för elevens val vanligtvis är väl fungerande när det gäller musik. Musikaliska akademien ansluter sig till musikhögskolans svar. Lärare i ett antal musikklasser uttrycker oro för möjligheterna att bedriva profilklasser. I en skrivelse undertecknad av 197 musikhögskolans lärare framläggs krav på att de 10 timmarna som föreslås förstärka musikämnet förläggas till högstadiet.

Ett tiotal lärare i hem- och konsumentkunskap och ett antal organisationer med intressen i ämnet har bidragit med skrivelser om timplaneförslaget. I skrivelserna betonas ämnets fokus på hälsa, ekonomi och miljö och på att det i dagens samhälle läggs stor vikt vid ekonomisk och miljömässig hållbarhet, hållbar konsumtion samt mat och klimat.

SKR påtalar att förslaget kan innebära svårigheter på grund av brist på lärare i framför allt praktisk-estetiska ämnen och i moderna språk. SKR framhåller vidare att större beslut om timplaner är del av den politiska styrningen av skolan och därmed bör beredas med god politisk förankring. Förslaget att ta bort elevens val och ta bort möjligheten att stärka svenska och engelska istället för ett av de moderna språken, betraktar SKR som en större förändring som borde vara föremål för politisk beredning och därmed sedvanligt remissförfarande med en tid om tre månader. SKR anser därmed att efter det att Skolverket har lämnat förslaget till regeringen, bör ett nytt remissförfarande ske.

Skolinspektionen menar att det behövs ett ytterligare förtydligande i de lagda förslagen till ändringar i skollagen. ”**Härutöver** ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval...” leder tankarna till att moderna språk inte är ett obligatoriskt ämne, dock med

valmöjligheter inom ämnet, utan istället något som endast ”**ska erbjudas**”. Det är just formuleringen **härutöver** tillsammans med **ska erbjudas**, som antyder att det inte är obligatoriskt. Skolinspektionen föreslår därför att Skolverket utarbetar ett förslag till förtydligande i den fortsatta beredningen så att det tydligt framgår att moderna språk och modersmål ingår i timplanen.

7.2 Diskussion och slutsatser

Skolverket konstaterar att det på de flesta håll finns gott stöd för förslaget att avskaffa elevens val och för att fördela tid till SO- och NO-ämnena. Skolverket har förståelse för de argument som framförts mot fördelningen av tid till de praktisk-estetiska ämnena och gör en justering i förslaget med 5 timmar bild som förs från lågstadiet till högstadiet. Vidare har Skolverket uppmärksammats på att det vore logiskt att även ämnet hem- och konsumentkunskap får ökat antal timmar eftersom ämnet på samma sätt som SO- och NO-ämnena tar upp de delar av läroplanen som handlar om hållbar utveckling och jämställdhet. Ytterligare 8 timmar av tiden för elevens val fördelas därför till hem- och konsumentkunskap i högstadiet. Det kan synas vara små tidstillägg för de enskilda SO- och NO-ämnena och för hem- och konsumentkunskap men sammantaget utgör de en ansevärd satsning på breddning och fördjupning. På grund av möjligheterna till samordningsvinster mellan olika ämnen inom SO och NO anser Skolverket att det är rimligt att det finns kvar ett antal timmar att fördela lokalt utöver den minsta garanterade undervisningstiden för varje enskilt ämne. Det är vidare rimligt att de flesta ämnen inom SO och NO får ungefär samma tidstillägg. Det finns emellertid ett konstaterat behov av mer garanterad undervisningstid för just ämnena historia och samhällskunskap²⁷ och detta väger tyngre än risken för att det uppstår värdehierarkier mellan ämnena.

Fördelningen av tid mellan teoretiska och praktisk-estetiska ämnen blir efter justeringar något jämnare än i ursprungsförslaget. Flera remissinstanser som representerar praktisk-estetiska ämnen påpekar att ett borttagande av elevens val innebär att möjligheter till fördjupning faller bort. Detta gäller dock för alla ämnen och Skolverket menar att fördjupning dels är möjlig inom ramen för de olika ämnena, dels genom att skolor nyttjar möjligheterna inom ramen för skolans val.

Vad beträffar profilklasser och profilskolor, så finns goda möjligheter att omfördela tid inom ramen för skolans val, som tillåter en omfördelning i grundskolan med 600 timmar och där möjligheterna att omfördela tid är störst i högstadiet. En skola med till exempel musikprofil som utnyttjar all omfördelningsbar tid i enlighet med förslaget kan i högstadiet få ihop 277 timmar extra till musikämnet och det gör tillsammans med musikämnets timplanetid på 80

²⁷ Redovisning av förslag till ändringar i kursplaner, kunskapskrav och ämnesplaner, Skolverket 2019 Dnr 2019:173; 2019:770

timmar totalt 357 timmar musik, vilket motsvarar nära 3 och en halv timme per skolvecka. Det finns för huvudmannen också utrymme att, inom ramen för skoldagens längd, gå utöver den minsta garanterade undervisningstiden och lägga fler timmar på profilämnet.

Förslaget till förändring av språkvalet föranleder en del oro och tveksamheter hos remissinstanserna. Det finns ett antal elever i grundskolan som har svårigheter att klara sina studier i svenska och engelska och flera skolor använder språkvalets möjlighet att läsa svenska/svenska som andraspråk och engelska som stödåtgärd. En elevs rätt att få extra anpassningar eller särskilt stöd bör dock enligt Skolverket inte ges på bekostnad av ett annat ämne. Det är inte självklart att det är just moderna språk som är det ämne som bäst lämpar sig att ta bort för en elev som behöver särskilt stöd. Om språken får samma status som andra ämnen och inte automatiskt behöver fungera som reservtid för stödåtgärder kan det för eleverna innebära andra mer genomtänkta överväganden inom ramen för åtgärdsprogram. Men det är sannolikt så att förslaget att begränsa valalternativen i språkval kommer att innebära något större behov av andra stödåtgärder.

Skolinspektionen menar att det i 10 kap. 4 § skollagen och för motsvarande skolformer är otydligt med bland annat benämningen **härutöver**. Eftersom Skolverket endast tagit bort elevens val medan språkvalet finns kvar så har ingen ändring skett i sak. Skolverket föreslår därför inte någon ytterligare förändring av den bestämmelsen. Språkvalet finns redan tidsatt i timplanen och Skolverket ger inte något förslag på undervisningstid för modersmål i timplanen.

8. Kostnadmässiga och andra konsekvenser

Regleringen bedöms få effekter för kommuner i egenskap av huvudmän för utbildningen. Kommuner som huvudmän kommer att behöva stödja skolorna att ta del av den information och de implementeringsinsatser som Skolverket kan erbjuda. Det ingrepp i den kommunala självstyrelsen som förslagen innebär bedöms dock vara proportionerligt i förhållande till en förväntad förbättring av lärarnas förutsättningar att bedriva en god undervisning och elevernas möjligheter att uppnå goda resultat.

De föreslagna ändringarna bedöms inte ha någon påverkan på konkurrensförhållanden mellan företag eftersom bestämmelserna gäller för alla skolor. Regleringen bedöms få samma effekter för företag i egenskap av huvudmän för fristående skolor som för offentliga. Enskilda huvudmän kommer att behöva stödja skolorna med den information och de implementeringsinsatser som Skolverket kan erbjuda.

Förslagen till omfördelning av tid från elevens val till andra ämnen, beräknas få små ekonomiska konsekvenser för huvudmännen, då det sammanlagda antalet lärarledda timmar inte utökas. Det är möjligt att kostnaderna på sina håll kan minska då elevens val med många olika valalternativ kan innebära höga kostnader för lärarresurser. Kostnader för omdisponering av personal kan dock uppstå. Vidare kan vissa administrativa kostnader tillfälligtvis öka vid en förändring av timplanerna, liksom vid förändrade rutiner för språkval.

8.1 Språkval och särskilt stöd

De ekonomiska konsekvenserna av förändrat språkval är mycket osäkra och kan variera mycket mellan olika skolor och huvudmän. För små skolor kan förändringen innebära besparingar då färre valalternativ innebär färre språkgrupper. För medelstora och stora skolor kan vissa ekonomiska konsekvenser uppstå men även möjligheter att använda befintliga resurser för att erbjuda fler olika moderna språk, vilket ska vara en strävan inom skolan enligt 9 kap. 5 § skolförordningen.

Skolverket uppskattar att behovet av lärarresurser för särskilt stöd i svenska, svenska som andraspråk och engelska liksom för stöd inom ramen för språkvalet beräknas öka med cirka 1 800 lärartimmar/vecka fördelat på uppskattningsvis 3 procent av eleverna i åk 7 – 9 vilket skulle ge cirka 10 000 elever extra resurs med i medeltal 11 min per elev och vecka. Kostnaden uppskattas till 63 miljoner kronor per år. En hel del av dessa elever behöver antagligen inte särskilt stöd under hela sin högstadietid och stöd samordnas vanligtvis för flera elever samtidigt. Det är viktigt att påpeka att skolan redan idag är skyldig att ge och ger särskilt stöd till elever som riskerar att inte nå kunskapskraven.

8.2 Modersmål

Modersmål ger inte meritpoäng och det styr sannolikt många elever som har rätt att läsa modersmål till att ändå välja moderna språk som språkval. Förändringen av valalternativen inom språkval kan dock innebära att vissa huvudmän med skolor där det går många elever med rätt till modersmål, skulle behöva anordna fler olika grupper i modersmål inom ramen för språkval. Kostnader för årskurs 4 – 6 uppskattas inte öka då antalet timmar är begränsat. Däremot skulle kostnaderna för språkvalet i årskurs 7 – 9 kunna öka för vissa huvudmän. Att fler elever läser sitt modersmål inom ramen för språkval får anses vara en fördel då dessa elever får rätt till betydligt fler lektionstimmar i sitt modersmål än den tid som vanligtvis erbjuds utöver timplanen. Skolverket uppskattar att ett möjligt utfall av förändringarna skulle kunna vara ett utökat behov av cirka 700 grupper inom språkval på 1744 möjliga skolenheter med årskurs 7 - 9. Det ger en generell utökning av 0,4 grupper per skola för årskurs 7 – 9. Uppskattningsvis 25 procent av skolorna skulle kunna få ett ökat antal grupper i modersmål som språkval vilket blir 436 skolor som behöver utökning med lärarresurs till 1,6 grupper per skolenhet. Kostnaden uppskattas till totalt 56 miljoner kronor per år. Utfallet för modersmål kommer sannolikt att variera stort såväl för olika huvudmän som under olika läsår beroende på variationer i migration. Idag läser få elever modersmål inom ramen för språkval. De elever som kan tänkas läsa modersmål inom ramen för ett förändrat språkval kommer sannolikt inte att även läsa modersmålet utöver timplanen, vilket är vanligast idag. Detta sänker på motsvarande sätt skolans kostnader för denna budgetpost.

8.3 Barnets bästa

Omfördelningen av undervisningstid avser att ske för *barnets bästa* då eleverna tillförsäkras mer tid för breddning och fördjupning och därmed får bättre förutsättningar att nå kunskapskraven i de olika ämnena. En av möjligheterna att anordna modersmålsundervisning försvinner om elevens val tas bort. Detta ger en försämrad möjlighet för elever som önskar läsa sitt modersmål under denna tid och det berör även de *nationella minoriteterna*. Det är dock få elever som läser modersmål på denna tid varför ett borttagande av elevens val bedöms få marginella konsekvenser för eleverna.²⁸

Omregleringen av språkvalet främjar *jämställdhet* genom att alla elever kommer att läsa minst två språk utöver modersmålet. Inom ramen för nuvarande reglering väljer fler pojkar än flickor bort sina studier i moderna språk. Detta leder i förlängningen till att fler pojkar riskerar att missgynnas vid antagning till högre studier då de inte har möjlighet att tillgodoräkna sig meritpoäng.

²⁸ Betänkandet *För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering - Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål* (SOU 2019:18)

Språkkompetenser är också en positiv faktor för såväl personlig utveckling som för arbetslivet.

8.4 Europeiska unionen

Skolverket bedömer att förslagen inte innebär några avsteg från de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. Förändringen av regleringen av språkval får anses följa EU:s rekommendationer: ”I sitt bidrag till det sociala toppmötet i Göteborg den 17 november 2017 lanserade kommissionen idén om ett ”europeiskt utbildningsområde” med riktmärket att ”senast 2025 ska alla ungdomar i EU efter avslutat gymnasium ha goda kunskaper i två språk utöver modersmålet”²⁹. I samma anda antog rådet den 22 maj 2019 en rekommendation om en övergripande strategi för språkundervisning och språkinlärning³⁰. I sin rekommendation uppmanar rådet medlemsstaterna att främja språkinlärning ända till slutfasen av den obligatoriska skolgången, (...)”³¹

²⁹ (COM(2017)0673)

³⁰ (COM(2018)0272)

³¹ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/142/language-policy> (2020)

9. Ikraftträdande

Skolverket föreslår att förändringarna i timplanerna, inklusive borttagande av elevens val tillämpas från och med höstterminen 2022. De övriga förslagens ikraftträdande är beroende av vilket beslut som fattas, varför några förslag inte kan ges.

10. Referenser

Europeiska Kommissionen. Flerspråkighet. EU-s språkpolitik.

https://ec.europa.eu/education/policies/multilingualism/about-multilingualism-policy_sv

Europeiska Kommissionen (2018): Recommended Annual Instruction Time in Full-time Compulsory Education in Europe – 2017/18. Eurydice – Facts and Figures. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Europaparlamentet, faktablad språkpolitiken

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/142/language-policy>

Europarådet, The Council of Europe and Language Education:

<https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/language-policy-in-the-council-of-europe>

Fischer, Karlsson, Nilsson (2020): SNS Analys nr 64. Långsiktiga effekter av mer undervisningstid <https://www.sns.se/artiklar/sns-analys-nr-64-langsiktiga-effekter-av-mer-undervisningstid/>

Fremmedspråksenteret, Halden (2019): Elevenes valg av fremmedspråk på videregående 2018 – 2019 (Notat 2/2019)

Fremmedspråksenteret, Halden (2020): Elevane sitt val av framandspråk på ungdomsskolen 2019 - 2020 (Notat 02/2020)

Lärarnas riksförbund (2016): Språk — så mycket mer än engelska - En rapport om moderna språk

OECD Directorate for Education and Skills Education Policy Committee: Future of Education and Skills, 2030 Curriculum Analysis Progress Report on the Draft International Synthesis Report: Curriculum Overload

(EDU/EDPC(2019)13/ANN1/REV1): https://www.oecd-ilibrary.org/education/curriculum-overload_3081ceca-en

Skolinspektionen (2015): Undervisningen i historia, kvalitetsgranskning (Dnr: 400-2013:6837)

Skolinspektionen (2017): Hem- och konsumentkunskap i årskurs 7-9, kvalitetsgranskning (Dnr: 400-2017:7330)

Skolinspektionen (2018): Sex- och samlevnadsundervisning, kvalitetsgranskning (Dnr: 400-2016:11445)

Skolinspektionen (2019): Rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk i årskurserna 7-9, kvalitetsgranskning (Dnr: 400-2018:10682)

Skolinspektionen (2019): Musikundervisning i grundskolan årskurs 7-9, kvalitetsgranskning (Dnr: 400-2017:10215)

Skolverket (2011): Redovisning av regeringsuppdrag angående utveckling av språkvalen moderna språk och svenska/engelska (Dnr 01 – 2010:526)

Skolverket (2013) Att fånga undervisningstiden med målen i fokus. (Rapport 384)

Skolverket (2014): Redovisning av uppdrag att ta fram förslag till stadiindelad timplan för grundskolan (Dnr 2014:574)

Skolverket (2015): Skolreformer i praktiken (Rapport 418)

Skolverket (2017): Redovisning av uppdrag om försöksverksamhet med ökad undervisningstid i svenska eller svenska som andra språk för nyanlända elever i grundskolan (Dnr 2017:424)

Skolverket (2018): Skolverkets yttrande över betänkandet Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering SOU 2017:91 (Dnr 2018:43)

Skolverket (2018): Redovisning av uppdrag om mer rörelse i skolan, fördelning av timmar i idrott och hälsa i grundskolan (Dnr 2018:838)

Skolverket (2018): Redovisning av uppdrag om att ta fram en stadiindelad timplan för grundsärskolan, specialskolan och sameskolan (Dnr 2017:782)

Skolverket (2018): Redovisning av uppdrag om att ta fram förslag till stadiindelade kursplaner och kunskapskrav i moderna språk och teckenspråk för hörande (Dnr: 2017:1501)

Skolverket (2018): Redovisning av uppdrag om förslag på åtgärder i händelse av att meritpoängen avskaffas (Dnr 2018:00026)

Skolverket (2018): Redovisning av uppdrag om förändringar av nationella program i gymnasieskolan samt av förslag utifrån propositionen Ökade möjligheter till

grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program (Dnr: 2018:00570)

Skolverket (2019): Behovsanalys kring kurs- och ämnesplaner samt kunskapskrav (Dnr: 2019:173, 2019:770)

Skolverket (2019): Redovisning av uppdrag om mer rörelse i skolan (Dnr 2018:838)

Skolverket (2019): Skolverkets yttrande över Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle SOU 2019:4 (Dnr 4.2.1–2019:459)

Skolverket (2019): Redovisning av förslag till ändringar i kursplaner, kunskapskrav och ämnesplaner (Dnr 2019:173, 2019:770)

Skolverket (2020): PM Planerad undervisningstid i grundskolan läsåret 2019/20 (Dnr: 2019:387)

Skolverket (2020): PM Elever och skolenheter i grundskolan läsåret 2019/20 (Dnr 5.1.1 - 2019:387)

Skolverket (2020): Skolverkets yttrande över betänkandet För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål SOU 2019:18 (Dnr 4.2.1–2019:1901)

Skolverket (2021): Språkvalet i mellanstadiet (Dnr 2020:236)

Statens offentliga utredningar (1992): Huvudbetänkande: Skola för bildning (SOU 1992:94)

Statens offentliga utredningar (2016): Slutbetänkande av Utredningen om kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar: Samordning, ansvar och kommunikation – vägen till ökad kvalitet i utbildningen för elever med vissa funktionsnedsättningar (SOU 2016:46)

Statens offentliga utredningar (2017): Betänkande av Utredningen om elever som kommer till Sverige under grundskolans senare årskurser: Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasiet (SOU 2017:54)

Statens offentliga utredningar (2017): Betänkande av Utredningen förbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt nationella minoritetsspråk: Nationella

minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering (SOU 2017:91)

Statens offentliga utredningar (2019): Betänkande av Utredningen om modersmål och studiehandledning på modersmål i grundskolan och motsvarande skolformer: För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18)

Statens offentliga utredningar (2019): Betänkande av Utredningen om en utvecklad studie- och yrkesvägledning: Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle (SOU 2019:4)

Statens offentliga utredningar (2020): Betänkande av betygsutredningen 2018: Bygga, bedöma, betygssätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper (SOU 2020:43)

Statens offentliga utredningar (2021): Betänkande av utredningen Fler elever ska nå kunskapskraven (SOU 2021:11)

Sörensen, Christer (1999): Språkvalet i grundskolan - en pilotundersökning. Skolverket, (Dnr: 99:610)

Tholin, J. & Lindqvist A. (2009): Språkval svenska/engelska på grundskolan – en genomlysning. Rapport nr 3: 2009. Högskolan i Borås. Institutionen för pedagogik.

Undervisningsministeriet og Uddannelses- og Forskningsministeriet (Regeringen Danmark 2017): Strategi for styrkelse af fremmedsprog i uddannelsessystemet <https://ncff.dk/fileadmin/NCFF/Dokumenter/strategi-for-styrkelse-af-fremmedsprog-i-uddannelsessystemet.pdf>

Skolverkets förslag på ändringar i skollagen (2010:800)

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

4 §

Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Härutöver ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas *elevens val* och skolans val. *Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.* Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Statens skolverk har godkänt en plan för undervisningen.

Vidare ska det finnas skolans val. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Statens skolverk har godkänt en plan för undervisningen.

11 kap.

6 §

Undervisningen ska omfatta följande ämnen eller ämnesområden.

Ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen,
- samhällsorienterande ämnen,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Ämnesområden:

- estetisk verksamhet,
- kommunikation,
- motorik,

Bilaga 1

- vardagsaktiviteter, och
- verklighetsuppfattning.

Utöver de ämnen och ämnesområden som anges i första stycket ska det som ämne finnas modersmål för de elever som ska erbjudas modersmålsundervisning.

Vidare ska det finnas *elevens val och skolans val*. Vidare ska det finnas skolans val.

Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen eller ämnesområden.

12 kap.

4 §

Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- rörelse och drama eller musik,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk,
- teckenspråk, och
- teknik.

För hörande elever gäller att ämnet musik ersätter ämnet rörelse och drama. För elever som tagits emot enligt 7 kap. 6 § första stycket 1 och 3 gäller att ämnet svenska ersätter ämnet teckenspråk, om dessa elever inte har behov av teckenspråk.

Härutöver ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas *elevens val och skolans val*. Vidare ska det finnas skolans val.

Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

13 kap.

4 §

Undervisningen ska omfatta följande ämnen:

- bild,
- engelska,
- hem- och konsumentkunskap,
- idrott och hälsa,
- matematik,
- musik,
- naturorienterande ämnen: biologi, fysik och kemi,
- samhällsorienterande ämnen: geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap,
- samiska,
- slöjd,
- svenska eller svenska som andraspråk, och
- teknik.

Bilaga 1

Härutöver ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål.

Vidare ska det finnas *elevens val och skolans val*. Vidare ska det finnas skolans val.
val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

Skolverkets förslag på ändringar i skolförordningen (2011:185)

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

8 § Modersmålsundervisning får anordnas

1. som språkval i grundskolan och specialskolan,
2. *som elevens val,*
3. inom ramen för skolans val, eller
4. utanför den garanterade undervisningstiden.

8 § Modersmålsundervisning får anordnas

1. som språkval i grundskolan och specialskolan,
2. inom ramen för skolans val, eller
3. utanför den garanterade undervisningstiden.

15 § Undervisning i svenska som andraspråk ersätter undervisning i svenska.
Svenska som andraspråk får därutöver anordnas

1. som språkval i *grundskolan och* specialskolan,
2. *som elevens val, eller*
3. inom ramen för skolans val.

15 § Undervisning i svenska som andraspråk ersätter undervisning i svenska.
Svenska som andraspråk får därutöver anordnas

1. som språkval i specialskolan, *eller*
2. inom ramen för skolans val.

9 kap.

6 § En elev får i stället för ett språk som erbjudits enligt 5 § välja något av följande språk som språkval:

1. det språk som eleven ska erbjudas modersmålsundervisning i,
2. *svenska eller svenska som andraspråk under förutsättning att eleven i övrigt får undervisning i svenska eller svenska som andraspråk,*
3. *engelska, eller*
4. teckenspråk.

6 § En elev får i stället för ett språk som erbjudits enligt 5 § välja något av följande språk som språkval:

1. det språk som eleven ska erbjudas modersmålsundervisning i,
2. *teckenspråk, eller*
3. *engelska när det gäller en sådan elev som avses i 6 a §.*

6 a § *Rektorn får besluta att en nyanländ elev eller en annan elev vars kunskaper bedömts enligt 3 kap. 12 c § skollagen (2010:800), och som inte har grundläggande kunskaper i engelska inför språkvalet till årskurs 6 eller i högstadiet, får välja engelska som språkval.*

7 § Huvudmannen är inte skyldig att anordna undervisning i ett språk som erbjudits som språkval enligt 5 § andra stycket

7 § Huvudmannen är inte skyldig att anordna undervisning i ett språk som erbjudits som språkval enligt 5 § andra stycket

eller 6 § om färre än fem elever väljer språket. Detta gäller dock inte om det språk som avses i 6 § 1 är ett nationellt minoritetsspråk.

eller 6 § 1 och 2 om färre än fem elever väljer språket. Detta gäller dock inte om det språk som avses i 6 § 1 är ett nationellt minoritetsspråk.

Elevens val

8 § I 10 kap. 4 § skollagen (2010:800) finns bestämmelser om elevens val.

Huvudmannen ska erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Som elevens val får ett språk som eleven inte tidigare har fått undervisning i (nybörjarspråk) erbjudas.

Huvudmannen är inte skyldig att anordna undervisning i ett nybörjarspråk som erbjudits som elevens val om färre än fem elever väljer språket.

9 § I timplanen anges ett antal timmar som får användas för skolans val. Utrymmet för skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen.

Rektorn beslutar om hur utrymmet för skolans val ska användas.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta sådana beslut.

9 § I timplanen anges ett antal timmar som får användas för skolans val. Utrymmet för skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen. *Inom skolans val får ett språk som eleven inte tidigare har fått undervisning i (nybörjarspråk) erbjudas.*

Rektorn beslutar om hur utrymmet för skolans val ska användas.

Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta sådana beslut.

Gemensam bestämmelse om elevens val och skolans val

11 § Undervisning i ett ämne inom *elevens val* eller skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen och med kunskapskraven.

11 § Undervisning i ett ämne inom skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen och med kunskapskraven.

10 kap.

Elevers val

5 § I 11 kap. 6 § skollagen (2010:800) finns bestämmelser om elevers val.

Huvudmannen ska erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevers val.

6 § Elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen får som elevers val erbjudas samtliga ämnesområden och praktisk arbetslivsorientering. I sådana fall ska bestämmelserna om ämnen i 5 och 9 §§ i stället gälla ämnesområden.

Gemensam bestämmelse om elevers val och skolans val

9 § Undervisning i ett ämne inom *elevers val* eller skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen och med kunskapskraven.

9 § Undervisning i ett ämne inom skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen och med kunskapskraven.

11 kap.

Elevers val

7 § I 12 kap. 4 § skollagen (2010:800) finns bestämmelser om elevers val.

Huvudmannen ska erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevers val. Som elevers val får ett språk som eleven inte tidigare har fått undervisning i (nybörjarspråk) erbjudas.

Huvudmannen är inte skyldig att anordna undervisning i ett nybörjarspråk som erbjudits som elevers val om färre än tre elever vid skolenheten väljer språket.

8 § I timplanen anges ett antal timmar som får användas för skolans val. Utrymmet för skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen. Skolans val får också omfatta

1. insatser avsedda att kompensera elevers funktionsnedsättning och andra särskilda insatser, och
2. praktisk arbetslivsorientering.

8 § I timplanen anges ett antal timmar som får användas för skolans val. Utrymmet för skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen. Skolans val får också omfatta

1. insatser avsedda att kompensera elevers funktionsnedsättning och andra särskilda insatser, och
2. praktisk arbetslivsorientering, *eller*

3. ett språk som eleven inte tidigare har fått undervisning i (nybörjarspråk).

Gemensam bestämmelse om elevens val och skolans val

9 § Undervisning i ett ämne inom *elevens val* eller skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen och med kunskapskraven

9 § Undervisning i ett ämne inom skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen och med kunskapskraven.

12 kap.

Elevens val

7 § I 13 kap. 4 § skollagen (2010:800) finns bestämmelser om *elevens val*.

Huvudmannen ska erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Som elevens val får ett språk som eleven inte tidigare har fått undervisning i (nybörjarspråk) erbjudas.

8 § Utrymmet för skolans val ska med de begränsningar som anges i timplanen användas för undervisning i ett eller flera ämnen.

Rektorn beslutar om hur utrymmet för skolans val ska användas.

8 § Utrymmet för skolans val ska med de begränsningar som anges i timplanen användas för undervisning i ett eller flera ämnen. *Inom skolans val får ett språk som eleven inte tidigare har fått undervisning i (nybörjarspråk) erbjudas*

Rektorn beslutar om hur utrymmet för skolans val ska användas

Gemensam bestämmelse om elevens val och skolans val

9 § Undervisning i ett ämne inom *elevens val* eller skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen och med kunskapskraven.

9 § Undervisning i ett ämne inom skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen och med kunskapskraven.

Skolverkets förslag till timplaner

Timplan för grundskolan

Undervisningstid i timmar

Ämne	Lågstadiet	Mellanstadiet	Låg- och mellanstadiet	Högstadiet	Totalt
Bild	60	80		100	240
Engelska	60	220		200	480
Hem- och konsumentkunskap			40	90	130
Idrott och hälsa	140	180		280	600
Matematik	420	410		400	1 230
Musik	80	80		80	240
Naturorienterande ämnen	145	216		289	650
Biologi		60		80	
Fysik		60		80	
Kemi		60		80	
Samhällsorienterande ämnen	200	375		405	980
Geografi		75		80	
Historia		90		100	
Religionskunskap		75		80	
Samhällskunskap		75		90	
Slöjd	50	140		140	330
Svenska eller svenska som andraspråk	680	520		290	1490
Teknik	47	65		88	200
Språkval		48		272	320
Elevens val					0
Totalt garanterat antal timmar	1 882	2 334	40	2 634	6 890
Därav skolans val					600

När det gäller de naturorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 60 timmar undervisning i respektive ämne. De resterande 36 timmarna får fördelas fritt mellan de tre ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de naturorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid om 80 timmar i respektive ämne. Resterande 49

Bilaga 3

timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i högstadiet.

När det gäller de samhällsorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade *en minsta undervisningstid i respektive ämne*. Resterande 60 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de samhällsorienterande ämnena garanterade *en minsta undervisningstid i respektive ämne*. Resterande 55 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i högstadiet.

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska, *språkval* och matematik får dock inte minskas.

Bestämmelser om anpassad studiegång finns i 3 kap. 12 § skollagen (2010:800). Anpassad studiegång kan innebära avvikelser från timplanen.

Bestämmelser om prioriterad timplan finns i 9 kap. 4 a § skolförordningen (2011:185). Prioriterad timplan kan innebära avvikelser från den i timplanen angivna dispositionen av antalet timmar per ämne. Förordning (2019:799).

Bilaga 3

Timplan för grundsärskolan

Timplan för elever som läser ämnen

Undervisningstid i timmar

Ämne	Lågstadiet	Mellanstadiet	Låg- och mellanstadiet	Högstadiet	Totalt
Bild	60	75		90	225
Hem- och konsumentkunskap			230	295	525
Idrott och hälsa	245	245		260	750
Musik	120	125		150	395
Slöjd	175	260		235	670
Svenska eller svenska som andraspråk	450	450		400	1 300
Engelska	35	55		90	180
Matematik	400	400		415	1 215
Naturorienterande ämnen	145	216		289	650
Samhällsorienterande ämnen	185	255		350	790
Teknik	45	60		85	190
Elevens val					0
Totalt garanterat antal timmar	1 860	2 141	230	2 659	6 890
Därav skolans val					1 800

Timplan för elever som läser ämnesområden (träningsskolan)

Undervisningstid i timmar

Ämnesområde	Lågstadiet	Mellanstadiet	Högstadiet	Totalt
Estetisk verksamhet	315	340	360	1015
Kommunikation	315	340	360	1015
Motorik	315	340	360	1015
Vardagsaktiviteter	315	340	360	1015
Verklighetsuppfattning	315	340	360	1015
Elevens val				0
Fördelningsbar undervisningstid	300	640	650	1 590
Totalt garanterat antal timmar	1 875	2 340	2 450	6 665

Bestämmelser om anpassad studiegång finns i 3 kap. 12 § skollagen (2010:800). Anpassad studiegång kan innebära avvikelser från timplanerna. Förordning (2019:799).

Bilaga 3

Timplan för specialskolan

Undervisningstid i timmar

Ämne	Lågstadiet	Mellanstadiet	Låg- och mellanstadiet	Högstadiet	Totalt
Bild	70	90		90	250
Hem- och konsumentkunskap			50	80	130
Idrott och hälsa	190	180		270	640
Rörelse och drama	90	80		75	245
Slöjd	85	140		125	350
Teckenspråk	320	205		200	725
Svenska eller svenska som andraspråk	780	500		280	1 560
Engelska	95	220		200	515
Matematik	560	410		400	1 370
Samhällsorienterande ämnen	319	342		400	1 061
Geografi		65		80	
Historia		75		100	
Religionskunskap		65		80	
Samhällskunskap		65		90	
Naturorienterande ämnen	227	216		261	704
Biologi		60		70	
Fysik		60		70	
Kemi		60		70	
Språkval		48		272	320
Teknik	52	65		83	200
Elevens val					0
Totalt garanterat antal timmar	2 788	2 496	50	2 736	8 070
Därav skolans val					600

När det gäller de samhällsorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade *en minsta undervisningstid i respektive ämne*. Resterande 72 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de samhällsorienterande ämnena garanterade *en minsta*

Bilaga 3

undervisningstid i respektive ämne. Resterande 50 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i högstadiet.

När det gäller de naturorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 60 timmar i respektive ämne. Resterande 36 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i mellanstadiet. I högstadiet är eleverna i de naturorienterande ämnena garanterade en minsta undervisningstid om 70 timmar i respektive ämne. Resterande 51 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i högstadiet.

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik och språkval får dock inte minskas.

Bestämmelser om anpassad studiegång finns i 3 kap. 12 § skollagen (2010:800). Anpassad studiegång kan innebära avvikelser från timplanen. Förordning (2020:830).

Bilaga 3

Timplan för sameskolan

Undervisningstid i timmar

Ämne	Lågstadiet	Mellanstadiet	Låg- och mellanstadiet	Totalt
Bild	60	80		140
Hem- och konsumentkunskap			50	50
Idrott och hälsa	150	160		310
Musik	60	60		120
Slöjd	60	130		190
Svenska eller svenska som andraspråk	400	510		910
Engelska	60	220		280
Matematik	420	410		830
Samhällsorienterande ämnen	130	270		400
Geografi		60		
Historia		70		
Religionskunskap		60		
Samhällskunskap		60		
Naturorienterande ämnen	110	200		310
Biologi		55		
Fysik		55		
Kemi		55		
Samiska	400	400		800
Språkval		48		48
Teknik	40	45		85
Elevens val				0
Totalt garanterat antal timmar	1 890	2 533	50	4 473
Därav skolans val				210

När det gäller de naturorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid om 55 timmar i respektive ämne. Resterande 35 timmar får fördelas fritt mellan de tre ämnena i mellanstadiet. När det gäller samhällsorienterande ämnena är eleverna i mellanstadiet garanterade en minsta undervisningstid i respektive ämne. Resterande 20 timmar får fördelas fritt mellan de fyra ämnena i mellanstadiet.

Bilaga 3

Vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 15 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik, *språkval* och samiska får däremot inte minskas.

Bestämmelser om anpassad studiegång finns i 3 kap. 12 § skollagen (2010:800). Anpassad studiegång kan innebära avvikelser från timplanerna. Förordning (2018:750)